

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

พระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระราชดำริเมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๒๔ โดยมีพระราชดำริแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี ความว่า **“ให้พิจารณาพื้นที่ที่เหมาะสมจัดทำโครงการพัฒนาด้านอาชีพการประมงและการเกษตรในเขตพื้นที่ดินชายฝั่งทะเลจังหวัดจันทบุรี”** ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ขึ้นที่ตำบลคลองขุด อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี โดยมีกรมประมงเป็นหน่วยงานหลัก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินงาน เพื่อพัฒนาอาชีพด้านการประมงและการเกษตรในพื้นที่ดินชายฝั่งทะเลของจังหวัดจันทบุรี โดยเป็นศูนย์สาธิต ศึกษา ทดลอง วิจัย พัฒนาด้านการเกษตรและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตามแนวทางการพัฒนาจากยอดเขาสู່ท้องทะเล

เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๔.๔๕ น. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ ไปยังศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

การดำเนินงาน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีหน่วยงานต่างๆ ร่วมดำเนินงานสนองพระราชดำริ ขยายผลในพื้นที่เป้าหมายหมู่บ้านรอบศูนย์ ฯ จำนวน ๓๓ หมู่บ้าน

ครอบคลุมพื้นที่ ๕ ตำบลได้แก่ ตำบลคลองขุด ตำบลลำพัน ตำบลโขมง อำเภอท่าใหม่และตำบลสนามไชย ตำบลกระแจ๊ะ อำเภอนายายอาม สรุปผลการดำเนินงาน ดังนี้

๑. ด้านการศึกษา วิจัย ทดลองตามแนวพระราชดำริ

มีการศึกษาวิจัยรวมทั้งสิ้น ๑๖๘ เรื่อง ดำเนินการแล้วเสร็จ จำนวน ๑๕๗ เรื่อง อยู่ระหว่างดำเนินการ ๑๑ เรื่อง และขณะนี้ศูนย์ฯ ได้นำองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยดังกล่าวไปประมวล และในเบื้องต้นได้คัดเลือก แบ่งองค์ความรู้เป็นชุดขององค์ความรู้จัดทำเป็นหลักสูตรสำหรับการฝึกอบรม จำนวน ๑๖ หลักสูตร

๒. ด้านการขยายผลและถ่ายทอดเทคโนโลยีตามแนวพระราชดำริ

๒.๑ การจัดทำแปลงสาธิตและการบริการ

- **ด้านการประมง** ดำเนินการดูแลรักษาคุณภาพน้ำ และคุณภาพดิน สิ่งแวดล้อมในการเพาะเลี้ยงให้เหมาะสมต่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การบริการด้านคลินิกสัตว์น้ำ การให้คำแนะนำเกี่ยวกับเทคนิควิธีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ถูกต้อง พร้อมทั้งการสาธิตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในกระชัง การเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อดิน

- **ด้านการเกษตร** ดำเนินการจัดทำแปลงต้นแบบเกษตรผสมผสานและแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ และนำความรู้ไปประกอบอาชีพ เกิดการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พืชที่ปลูกได้แก่ เห็ดเศรษฐกิจ ผักชนิดต่าง ๆ หมุนเวียนตามฤดูกาล อาทิ กวางตุ้งใบ คะน้า ผักบุ้ง เป็นต้น ไม้ผลปลอดสารพิษ อาทิ แก้วมังกร ชมพู ทับทิมจันทร์ น้อยหน่า มังคุด ทุเรียน เป็นต้น และพืชไร่หมุนเวียนและไม้ดอกไม้ประดับ อาทิ ข้าวโพดหวาน ดาวเรือง รวมทั้งแปลงยางพารา

การจัดทำแปลงรวบรวมและอนุรักษ์พืชสมุนไพร ในพื้นที่ ๔ ไร่ ซึ่งปลูกพืชสมุนไพรรวม ๑๕๐ ชนิด และจัดทำแปลงผักพื้นบ้านภาคตะวันออกที่รวบรวมไว้กว่า ๘๐ ชนิดพืช เพื่อให้เกษตรกรและผู้สนใจได้มีแหล่งเรียนรู้

นอกจากนี้ยังมีการสาธิตการทำปุ๋ยหมักจากดินเลนนาุ้ง การทำปุ๋ยอินทรีย์ การแสดงพันธุ์หญ้าแฝก รวมทั้งการส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อการถนอมอาหารและเพิ่มมูลค่าของผลผลิต และเพิ่มช่องทางการตลาดของสินค้าเกษตร เช่น ผลิตแก่นตะวันเชื่อมอบแห้ง ชาแก่นตะวัน ข้าวเกรียบเห็ดนางฟ้า ข้าวกล้องงอกแดง น้ำลูกหม่อน ข้าวกล้องงอก ไอศกรีมแก้วมังกร ฯลฯ

- ด้านการปศุสัตว์ ดำเนินการสาธิตวิธีการเลี้ยงสุกร ไก่ เป็ด กวาง อย่างถูกวิธี การปลูกพืชอาหารสัตว์ และในปี ๒๕๕๖ นี้ได้เน้นการส่งเสริมการลดต้นทุนค่าอาหารโดยการเพาะหนอน เพื่อเลี้ยงสัตว์ปีก

- ด้านอื่นๆ อาทิ สาธิตการผลิตและใช้ไบโอดีเซลจากน้ำมันพืชใช้แล้ว ซึ่งในปี ๒๕๕๖ ผลิตได้ ๓๔๐ ลิตร สาธิตการผลิตน้ำส้มควันไม้ เป็นต้น

๒.๒ การถ่ายทอดความรู้/การฝึกอบรมด้านการเกษตร

ศูนย์ฯ ได้ดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกรและเยาวชน โดยมีการสาธิตในพื้นที่จริง พร้อมตั้งกลุ่มเพื่อให้เกษตรกรมีความเข้มแข็ง อาทิ ถ่ายทอดเทคโนโลยี การผลิตเพาะขยายจุลินทรีย์ไตรโคเดอร์มาและจัดตั้งกลุ่มจำนวน ๓ กลุ่มรวม ๕๕ คน ในพื้นที่ บ้านบึงบอนตำบลทุ่งเบญจา บ้านหนองท้ายเรือ ตำบลราษีไศล และบ้านคลองบอน ตำบลสนามไชย การถ่ายทอดเทคโนโลยีปลูกข้าวโดยวิธีการโยนกล้า มีเกษตรกรเข้าร่วม ๕ ราย พื้นที่ ๑๓ ไร่ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์มีเกษตรกรเข้าร่วม ๖ ราย พื้นที่ ๒๐ ไร่ การถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่เกษตรกรและผู้สนใจรวม ๗๕๑ คน โดยจัดอบรมรวม ๕ หลักสูตร ได้แก่ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจ การปลูกผักปลอดสารพิษ การผลิตข้าวพันธุ์ดี การพัฒนาคุณภาพข้าว และการบริหารจัดการกลุ่ม การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเลี้ยงผึ้งชันโรงเพื่อการเกษตร ๓๐ ราย

๒.๓ ส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มอาชีพ

ภายหลังจากการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีและตั้งกลุ่มแล้ว ศูนย์ฯ ได้มีการติดตามกลุ่ม และประเมินศักยภาพกลุ่ม อย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปี ๒๕๕๖ ศูนย์ฯ ได้พิจารณาส่งเสริมปัจจัยการผลิตและอบรมความรู้เพิ่มเติมให้แก่กลุ่ม เพื่อให้กลุ่มมีความเข้มแข็งขึ้น รวม ๘ กลุ่มได้แก่ กลุ่มเกษตรกรระบบชลประทานน้ำเค็ม ๒๕ ราย กลุ่มผลิตข้าวพันธุ์ดีสมาชิก ๓๑ ราย และโรงสีข้าวชุมชนสมาชิก ๑๓๒ ราย กลุ่มผลิตผักอนามัยปลอดสารพิษ ๑๐ รายรวมพื้นที่ ๑๐ ไร่ โดยปลูกผักแบบหมุนเวียน กลุ่มผลิตพืชหลังนา ๒๕ ราย รวมพื้นที่ ๕๐ ไร่ กลุ่มเพาะเห็ดเศรษฐกิจครบวงจร ๑๖ ราย กลุ่มใช้ปุ๋ยพืชสดในนาข้าวและสวนผลไม้ ๔๐ รายรวมพื้นที่ ๒๐๐ ไร่ กลุ่มการผลิตและการใช้ปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ ๕๐ ราย รวมพื้นที่ ๒๕๐ ไร่ และกลุ่มการผลิตและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง ๓๐ รายรวมพื้นที่ ๑๕๐ ไร่

๒.๔ งานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

ศูนย์ฯ ได้มีโครงการ/กิจกรรม เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ ทั้งด้านสุขภาพอนามัย อาทิ การจัดค่ายเยาวชนรุ่นใหม่หัวใจเกษตร ให้แก่เด็กประถม ๕ และ ๖ ๕๗ ราย การสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันโรงเรียน จำนวน ๕ โรงเรียน การตรวจหาสารเคมีตกค้างในเลือดของเกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ตำบลวังโตนด จำนวน ๑๗๔ ราย ผลการตรวจพบว่ามีความเสี่ยง จำนวน ๖๘ ราย การปรับปรุงแปลงสมุนไพรและปรับปรุงการบริการแพทย์ทางเลือกในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลกระแจะ การอบรม/สร้างแกนนำเผยแพร่สมุนไพร รวม ๖๕ ราย ใน ๔ หมู่บ้าน

นอกจากนี้ ยังได้จัดการอบรมพัฒนาประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีแก่เกษตรกรในหมู่บ้านต้นแบบ จำนวน ๖๙ คน อบรมการจัดทำบัญชีฟาร์มแก่กลุ่มอาชีพ จำนวน ๔๒ ราย การจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับระบบสหกรณ์แก่นักเรียนโรงเรียน จำนวน ๑๐๐ คน การให้ความรู้แก่สมาชิกสหกรณ์ประมงคังกระเบน สหกรณ์การเกษตรแหลมสิงห์ และเกษตรกรในพื้นที่ทำใหม่ และการอบรมโครงการอาหารกลางวันแก่นักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราดจำนวน ๑๐๔ คนจาก ๘ โรงเรียน เป็นต้น

๓. งานอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

๓.๑ อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรประมง

ศูนย์ฯ ได้ดำเนินการ การตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำในอ่าวคังกระเบนซึ่งดำเนินการ เป็นประจำทุกเดือนใน ๒๔ จุดทั่วอ่าว พบว่ามีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าน้ำ

ทั้งจากการเลี้ยงสัตว์น้ำยังไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในอ่าวคุ้งกระเบน และน้ำมีคุณภาพที่จะใช้ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำได้ และได้ดำเนินการขยายพันธุ์สัตว์น้ำ อาทิ การดำเนินโครงการธนาคารปูไข่ โดยกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านขึ้นที่เจ้าหลาว และหมู่ ๗ ตำบลสนามไชย นอกจากนี้ยังได้มีการขยายผลการดำเนินงานธนาคารปูไข่ไปยังจังหวัดตราดอีกด้วย โดยในปี ๒๕๕๖ สามารถปล่อยพันธุ์ปูมาได้ ๒๐๐,๐๐๐ ตัว ศูนย์ฯ ได้ผลิตและปล่อยสัตว์น้ำชายฝั่งบริเวณชายหาดแหลมเสด็จและพื้นที่ใกล้เคียง ในปี ๒๕๕๖ ดังนี้ พันธุ์กุ้งแชบ๊วย จำนวน ๓,๓๒๙,๐๐๐ ตัว พันธุ์หอยหวาน จำนวน ๗๐,๐๐๐ ตัว และพันธุ์ปลากระพงขาว จำนวน ๑๐,๐๐๐ ตัว

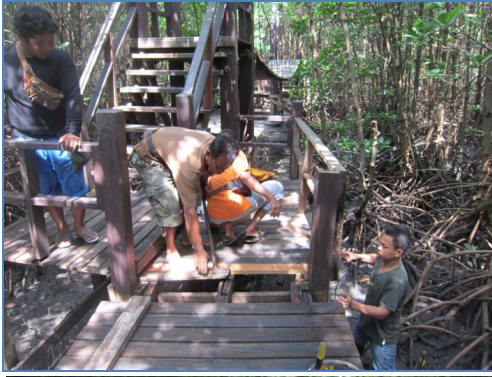

นอกจากนี้ ยังจัดโครงการค่ายวิทยาศาสตร์ทางทะเล เยาวชนรักษ์คุ้งกระเบน ฝึกอบรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตจังหวัดจันทบุรี และใกล้เคียง จำนวน ๕๐ คน จาก ๒๒ โรงเรียน และได้มีการจัดการสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำเฉลิมพระเกียรติ ๖ รอบพระชนมพรรษา ซึ่งได้จัดหาและรวบรวมพันธุ์สัตว์น้ำทะเลในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียงมาจัดแสดง เพื่อให้ประชาชนผู้สนใจได้ศึกษาหาความรู้และพักผ่อนหย่อนใจ โดยจะมีวิทยากรบรรยายให้ความรู้กับคณะผู้เยี่ยมชม และในปี ๒๕๕๖ มีผู้เข้าเยี่ยมชมกว่า ๔๕๐,๐๐๐ คน

๓.๒ อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้

ศูนย์ฯ ได้ ดำเนินการบำรุง ดูแล รักษาพื้นที่ป่า ได้แก่ ป่าชายเลน ๑,๓๐๐ ไร่ และทางเดินศึกษาธรรมชาติ ๗๗ กิโลเมตรตลอดจนการจัดทำป้ายสื่อความหมาย นิทรรศการ ศูนย์บริการข้อมูล สวนรุกชชาติ พื้นที่ ๑๔ ไร่ ป่าไม้ชายหาด ๕ ไร่ ทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน ๒๖๐ เมตร แปลงปกปักพันธุ์กรรมพืชป่าชายเลน ชายหาดและสมุนไพรรักษาพื้นบ้าน พื้นที่ ๒๗ ไร่ และผืนป่าในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าคุ้งกระเบน ฯ ครอบคลุมพื้นที่ ๑๑,๓๗๐ ไร่

และ ได้ดำเนินการเพาะชำกล้าไม้ป่าชายเลน ไม้ยืนต้นและไม้ประดับ รวมทั้งสิ้น ๑๕๐,๐๐๐ กล้า เพื่อแจกจ่ายให้แก่ผู้สนใจ รวมทั้งการจัดทำโครงการค่ายเยาวชนอนุรักษ์ป่าชายเลน มีเยาวชนเข้าร่วมจำนวน ๕๐ คน โครงการอบรมมัคคุเทศก์รุ่นเยาว์ มีเยาวชนเข้าร่วมจำนวน ๓๐ คน โครงการค่ายเยาวชน อนุรักษ์สัตว์ป่า และสิ่งแวดล้อม ๗๐ คน และ โครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนวัดคลองขุด

นอกจากนี้ได้ขยายผลถ่ายทอดองค์ความรู้จากอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน โดยการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศป่าชายเลนแหลมแม่แก้ว อาทิ การปลูกป่าชายเลน การสร้างแนวกันคลื่นจากไม้ไผ่ ปักเป็นแนวยาวขนานไปกับชายฝั่งเพื่อลดความแรงของกระแสน้ำ ระยะทางประมาณ ๑๔๐ เมตร เพื่อให้สภาพแวดล้อมเหมาะสมต่อการเติบโตของกล้าไม้ป่าชายเลน

๔. งานด้านการประชาสัมพันธ์

๔.๑ การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศูนย์ฯ ได้ดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และเข้าร่วมกิจกรรมประชาสัมพันธ์กับหน่วยงานต่างๆ ในหลายโอกาส อาทิ ร่วมจัดงานเฉลิมพระเกียรติฯ กับสำนักงาน กปร. และสถานีไทยทีวีสีช่อง ๓ ระหว่างวันที่ ๒๐-๒๒ เมษายน ร่วมจัดค่ายเยาวชนรู้งานสืบสานพระราชดำริ ระหว่างวันที่ ๘-๑๐ พฤษภาคม ร่วมจัดนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติฯ กับสำนักงาน กปร.และกองทัพไทย ระหว่างวันที่ ๑๓ - ๒๐ กรกฎาคม ร่วมจัดค่ายเรียนรู้และเผยแพร่โครงการพระราชดำริ กับมหาวิทยาลัยต่างๆ ได้แก่ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยนเรศวร รวมนักศึกษาเข้าร่วม ๒๘๐ คน

๔.๒ สื่อประชาสัมพันธ์

ในปี ๒๕๕๖ ศูนย์ฯ ได้จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ อาทิ การจัดทำเอกสารเผยแพร่ อาทิ เอกสารแนะนำศูนย์ฯ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คู่มือการเดินทาง ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน เอกสารแผ่นพับเรื่อง "หม่อน" เรื่อง "ขยายเชื้อเห็ดในชั้นไม้" การให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวกในการถ่ายทำสารคดี/ภาพยนตร์ ๒๖ คณะ การร่วมจัดนิทรรศการกับจังหวัด จันทบุรี ๕ ครั้ง การร่วมโครงการจังหวัด/อำเภอเคลื่อนที่ ๑๕ ครั้ง

ประโยชน์ที่ได้รับ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดจันทบุรี ได้ดำเนินงานปี ๒๕๕๖ อาทิ ให้บริการด้านคลินิกโรคสัตว์น้ำและวิเคราะห์คุณภาพน้ำ กว่า ๑๐,๐๐๐ ตัวอย่าง ให้ความรู้แก่กลุ่มต่างๆ สรุปได้ดังนี้ จัดอบรม ๒๕ หลักสูตร มีเกษตรกรเข้าร่วมกว่า ๑,๐๐๐ คน เยาวชน เข้าร่วมกว่า ๘๐๐ คน ขยายผลในพื้นที่เกษตรกร ๗๐๐ ไร่ ส่งเสริมกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกร ๒๐ กลุ่ม สำหรับด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมดำเนินการปล่อยสัตว์น้ำกว่า ๓.๖ ล้านตัว ดูแลรักษาพื้นที่ป่ากว่า ๑๒,๐๐๐ ไร่ ส่งเสริมกล้าไม้ กว่า ๑๕๐,๐๐๐ กล้า รวมทั้งยังรองรับปริมาณผู้เข้ามาเยี่ยมชมศูนย์จำนวน ๖๐๘,๙๒๙ คน

ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมาจะยังผลให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่โดยรอบศูนย์ฯ ให้ดีขึ้น สภาพสิ่งแวดล้อมมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น และเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้สำหรับประชาชนที่มาเยี่ยมชมเพื่อนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป